

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне: РДГУ, 2005. – 155 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

місце в житті. Відповідні знання і цінності повинні формуватися шляхом соціалізації особистості, освоєння соціальної практики, залучення до позашкільної освіти, яка виступає засобом оздоровлення мікросередовища дітей і підлітків, становлення свідомих патріотів держави, здатних виконувати численні професійні, суспільні, сімейні і інші функції. Соціальна творчість – одна із важливих потреб юного громадянина-патріота. Виростаючи в родині та набуваючи соціальної практики в позашкільному житті, він впевнено вступає в доросле суспільне життя.

Отже, в Україні склалась своя система виховання, котра враховуючи національні риси і самобутність українського народу є надійним гарантом ефективності національно-патріотичного виховання, формування відданих молодих громадян, у якій суттєву роль відіграють позашкільні навчальні заклади, де задовольняються інтереси, індивідуальні здібності, запити, дітей та учнівської молоді в сфері культури, мистецтва, науки, техніки, природи, виробництва, життєвої практики; створюються сприятливі умови для розвитку творчої особистості, здатної забезпечити поступ нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Закону України “Про виховання дітей і молоді” // Освіта України. – 2004. – № 72. – С.4-7.
2. Проект Національної програми виховання дітей і молоді в Україні // Освіта України. – 2004. – № 94. – С.7.
3. Русова. С. Дошкільне виховання. – Катеринослав, 1918.
4. Про затвердження Програми розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002-2008 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2002р. №378 // Інформ. зб. МОН України. – 2002. – №7. – С.4-5.
5. Про затвердження Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи у позашкільних навчальних закладах. Наказ МОН України від 11.08.2004р. № 651 // Директор школи. – 2004. – №39. – С.31.
6. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів, 1996. – С.238.

Резюме. В статті розкриваються завдання і содержание національно-патріотического виховання підлітків во внешкольных учебных заведениях, подаються его теоретико-методологические основы и технология.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, подростки, внешкольные учебные заведения, патриот.

Summary. In the article are uncovered assignments and contents of national-patriotic upbringing of teenagers in nonschool educational institutions, are given it's theoretical basis and technology.

Key words: national-patriotic upbringing, teenagers, nonschool educational institution, patriot.

Одержано редакцією 01.09.2005

УДК:378.14

Г.П. КОСОБУЦЬКА

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА: ЗАВДАННЯ, ПОШУК, РЕЗУЛЬТАТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Резюме. В статті автор робить спробу визначити мету, завдання, основні закономірності, принципи, методи, підвищення ефективності навчально-виховного процесу у вузі відповідно до вимог кредитно-модульної системи.

Ключові слова: змістовий модуль, навчальний проект, навчальний рейтинг, рейтингова оцінка, кредитно-модульна система.

Постановка проблеми. В контексті Болонського процесу реформування вищої освіти, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України (№ 48 від 23.01.2004 р.), важливих документів, інструктивно-методичних матеріалів університету наша кафедра теорії і методики виховання є учасником педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної організації навчально-виховного процесу.

Працюючи в експерименті, переконуємось, що введення інноваційних технологій вивчення дисциплін, рейтингової системи оцінки знань студентів з її етапами – модульно-рейтинговим та кредитно-рейтинговим – вносить до традиційно-розмірених занять зовсім інший ритм, нові пріоритети і, за великим рахунком, – нову якість взаємодії „викладач – студент”.

Важливим стало окреслення мети кредитно-модульної системи навчання студентів – це інтенсифікація навчального процесу – кожного лекційного та практичного заняття – як необхідної умови підвищення якості підготовки майбутніх фахівців до педагогічної діяльності. А звідси було визначено і основні завдання, зокрема, в процесі викладання „Основ педагогічної майстерності” на педагогічному факультеті:

- спонукання студентів до активного, свідомого навчання, а основне, – до самостійного оволодіння знаннями;
- стимулювання систематичної самостійної їх роботи протягом усього семестру, керівництво нею з метою вироблення вмінь і навичок використання отриманих знань у практичній діяльності, здатності генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- відсутність пропусків занять студентами;

- розвиток інтересу, дотримання вимог названої дисципліни;
- встановлення зворотного зв'язку з кожним студентом на визначених етапах лекційного та практичного заняття, своєчасне корегування його навчальної діяльності, виявлення та розвиток творчих здібностей студента, заохочення до результативної роботи – участь у конкурсах самостійних робіт, семінарах, колоквіумах, науково-практичних конференціях тощо;
- забезпечення змагальності та здорової конкуренції у навчанні;
- зникнення академзаборгованості у звичному для нас вигляді;
- зменшення психологічних, емоційних і фізичних навантажень у період екзаменаційної сесії за рахунок введення практично нової технології навчального процесу – рейтингової системи оцінки якості знань кожного студента.

Навчально-виховний процес в кожній академічній групі, здійснюється на підставі закономірностей, відповідно до яких викладач і студент узгоджують свої дії. У стислій формі вони окреслюються таким чином.

1. Навчання є процесом суперечливої єдності репродуктивної і продуктивної навчально-пізнавальної діяльності студентів. Студенти, розуміючи і засвоюючи новий навчальний матеріал, обов'язково відтворюють його, але в ситуаціях закріплення й застосування знань, вироблення умінь і навиків, що допомагає їм оволодівати способами продуктивної педагогічної діяльності.

2. Навчання – це процес навчально-пізнавальної самостійності студентів, яка підвищує якість засвоєння ними навчального матеріалу.

3. Навчання – це інтегральний індекс або комплексний показник якості знань студента, його розвитку на певному етапі. Такий показник визначає не тільки якість отриманих знань і вмінь з дисципліни, а й систематичність у роботі, активність, творчість, самостійність студента. Він відтворює якісні, динамічні зміни в підготовці студента упродовж семестру, року.

Найважливішими узагальненими засобами організації й управління процесом навчання є система принципів, які покладаються на закономірності. Зрозуміло, що принципи навчання внутрішньо пов'язані між собою і взаємно обумовлені. Але в кредитно-модульній системі навчання на ряду з традиційними принципами – науковості, наочності, систематичності, послідовності індивідуалізації, проблемності, міцності знань та ін. – виокремлюються особливі, які виходять із специфіки підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Зокрема, принцип фахової зацікавленості навчання виявляє необхідність створення викладачем атмосфери радісного відкриття таємниць майбутньої педагогічної діяльності, що збагачує внутрішній світ студентів яскравими враженнями від майбутньої професії та від спілкування з викладачем, друзями під час оволодіння засобами та прийомами майбутньої професійної справи. Студенти залюбки обговорюють професійно значущі проблеми з педагогічної майстерності:

- розв'язування педагогічних задач – обов'язкове?
- комунікативна поведінка педагога – загальні правила чи особливості особистості?
- оволодіння засобами психологічного настроювання на наступну діяльність – майстерність педагога? Та інші.

Принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю у професійному майбутті відображає зв'язок навчання студентів зі специфікою майбутньої професійної діяльності. Перший змістовий модуль „Педагогічна майстерність і особистість учителя” зосереджує інформацію про функції педагога, його педагогічну техніку, мовлення як засіб педагогічної праці, взаємозв'язок шкільної і театральної педагогіки та ін., а навчальний матеріал обов'язково розв'язується з призвичаюванням студентів до виконання тих фахових операцій, які незабаром ними будуть виконуватись у навчальних закладах.

Принцип свідомої навчально-пізнавальної активності студентів є важливим тому, що згідно з вимогами кредитно-модульної системи викладач повинен забезпечити сприятливі умови для педагогічного спрямування активності студентів до практичної самостійності в процесі засвоєння ними основними прийомами фахової діяльності.

Принцип відповідності соціально-психологічних та індивідуальних особливостей студентів до специфіки дисципліни вказує на готовність формувати студентські функції. Викладач, застосовуючи цей принцип, повинен обов'язково враховувати вік, стать, попередню освіту, а також особливості сприйняття, уваги, уяви, пам'яті, мислення, волі, здібностей, характеру, темпераменту кожного студента. Потрібно допомогти учасникам лекційних та практичних занять стати студентами.

На вимогу принципу колективності навчання академічна група, мікроколектив, учасники студентського самоврядування повинні виховуватись на заняттях як єдине ціле. Саме рейтингова система оцінки якості навчання студента – це тонкий, гнучкий і дієвий засіб впливу на нього, який відповідає вимогам природного розвитку і прояву особистості, сприяє органічному сполученню загально колективної та особистісної діяльності, плануванні та доцільному залученні всіх учасників занять до різних форм навчально-пошукової, творчої роботи, призвичаюванні кожного до дій з позицій „керівника”, оскільки в колективі є завжди потреба у наданні комусь допомоги. Колективний характер навчання сприяє здобуттю вмінь учитись, враховувати думки інших членів колективу, узгоджувати з ними свої дії, шукати і знаходити спільні рішення. Перелік принципів був би неповним без принципу міцності результатів навчання, який виявляє справжню

дійовість навчання лише тоді, коли буде застосовуватись до тих аспектів навчання, які походять від змісту усіх вищезазначених принципів. Тому важливо, щоб кожен студент не тільки запам'ятав і відтворив програмовий матеріал, а продемонстрував творчий характер розуміння та виконання майбутніх фахових дій, процесів, операцій, технологій.

Сферу формування педагога в процесі вивчення „Основ педагогічної майстерності” визначено з врахуванням наступних факторів:

– сукупності елементарних знань, переконань, можливостей, професійних прагнень до конкретного ідеалу – „Я хочу”;

– сукупності здібностей, покликання студента, наявності високих почуттів до дітей, людей; оцінки працездатності; чіткої психологічної готовності здобуття знань з метою професійного самоутвердження – „Я можу”;

– врахування потреб суспільства – „Мені потрібно”.

Сучасний динамізм знань, інформацій, технологій означає, що навчити студента під час лекцій неможливо. Виникає потреба формування у кожної особистості вміння навчатися щоденно, протягом життя, а значить, – розуміти, аналізувати, синтезувати, конкретизувати, узагальнювати отриману інформацію. А тому кожна лекція повинна набути такого інформаційного характеру, який би враховував як середній рівень інтелекту студента, так і створення індивідуальних міні-програм підвищеного рівня для особливо обдарованих студентів. З метою активізації мислительної діяльності кожного студента насамперед необхідно чітко визначити структуру кожної лекції, стиль викладання і через саморефлексію визначити, які стратегії активного навчання оптимально вирішать дидактичні, виховні, розвиваючі та соціальні завдання в окремо взятій академічній групі.

На основі досягнень вітчизняної та зарубіжної педагогіки, введення рейтингової оцінки з навчальної дисципліни, рейтингу з дисципліни, виділяється шість рівнів мислення студентів: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання. Специфіку підготовки педагога визначає багатофункціональність його майбутньої діяльності. Адже він повинен не лише володіти предметними знаннями й умінями, а й мати хист до моделювання, планування, проектування навчально-виховного процесу, що вможливить ефективне формування особистості школяра. Теоретико-методологічна підготовка майбутнього педагога з основ педагогічної майстерності повинна будуватись таким чином, щоб студент мав можливість формувати евристичний стиль мислення, створювати необхідне підґрунтя для подальшого творчого виконання своїх педагогічних функцій, спонукати до самостійного дослідження певних педагогічних явищ. Саме в процесі проведення практичних занять є можливість кожному студенту опанувати комплексом педагогічних умінь і навичок, необхідних для його професійної діяльності, а саме: гностичних, конструктивних, комунікативних, організаторських, управлінських тощо. Практикою доведено, що активні форми практичних занять суттєво стимулюють творчість і самостійність студентів, підвищують ефективність і результативність занять, активізують формування педагогічного мислення й педагогічної культури. До активних форм відносимо:

- розігрування ролей співробітників педагогічного колективу: педагог-початківець, педагог-майстер, досвідчений педагог, педагог передового педагогічного досвіду, педагог-новатор;
- ділова імітаційна гра „Педагогічна задача №”;
- ігрове проектування: прес-конференція „Мовлення”;
- засідання батьківського комітету „Попередження конфлікту у спілкуванні”;
- колоквиум „Спілкування”;
- дискусії з педагогами „Розповідь”, „Бесіда”, „Повідомлення”;
- імітація трудової діяльності – мікрОВикладання: „Урок-діалог”, „Урок – монолог”, „Нетрадиційні уроки”.

Семінари є одним з головних видів практичних занять тому, що забезпечують виконання таких завдань:

- безпосередній контакт „викладач-студент”, „студент-студент”;
- розвиток творчого мислення студентів;
- оволодіння мовою відповідної дисципліни;
- професійне використання знань в умовах навчання;
- вироблення навичок педагогічного спілкування, формування комунікативної поведінки;
- контроль знань майже всіх студентів.

У залежності від складу академічної групи, модуля практикуємо різноманітні види семестрових занять:

- семінар – обговорення усних відповідей студентів (не менше семи);
- семінар – дискусія („круглий стіл”, „метаплан”, „презентація”);
- семінар – прес-конференція (на задану тему)
- семінар – обговорення міні творів, міні рефератів;
- семінар – мікрОВикладання;
- семінар – „мозкова атака”, „потік ідей”, „захист проекту”;
- семінар – конференція визначених груп (теоретичні основи дисципліни) та ін.

На нашу думку, одним із засобів, звичайно ж, далеко не єдиним, покращення навчального процесу за кредитно-модульною системою є розв'язування педагогічних задач, що моделюють типові ситуації, котрі виникають у реальній практиці професійної діяльності вчителя.

Принципова новизна даного засобу полягає в тому, що є можливість у кожного студента визначити свою позицію в конкретних умовах, в конкретному фрагменті педагогічної діяльності, а найголовніше, – удосконалювати пошуково-дослідницькі навички.

Як відомо, в даний час методологією процесу навчання визначено його переорієнтацію з інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно орієнтовану форму. Усі світові та пропонувані останнім часом національні стандарти в основу навчання ставлять самостійну, творчу роботу того, хто навчається. Тому завданням сучасного викладача є допомога студентові в організації навчальної, інших видів діяльності та чітке розмежування тих видів робіт, які виконуються в аудиторії, в позанавчальний час. Пошук практичної реалізації такого принципу навчання привів нас до ідей організації самостійної роботи студентів навчального, навчально-дослідницького чи проблемно-проектного характеру. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи обов'язково базується на індивідуальних навчально-дослідних завданнях.

Самостійна робота студентів – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних в процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому. Види самостійних робіт:

- план з теми (модуля);
- конспект за заданими або власно розробленим студентом планом;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики;
- розв'язування комплексу ситуативних задач з теми (модуля); можливе складання тематичних задач;
- комплексний опис (усний, письмовий) проблематики теми (модуля);
- анотація опрацювання наукової статті, додаткової літератури з теми (модуля), бібліографічний опис, науково-дослідницької розвідки;
- розробка навчальних та діагностичних тестових завдань з теми(модуля);
- розробка тематики та планів-конспектів виховних заходів;
- розробка плану-сценарію позаурочного виховного заходу;
- аналіз елементів передового педагогічного досвіду;
- складання психолого-педагогічної характеристики учня, студента та ін.

У переліку самостійних робіт вагоме місце займає індивідуальна робота студента, яка має навчально-дослідницький характер. Індивідуально-дослідні завдання розглядаються як навчальний проект, який виконується самостійно і обов'язково оцінюється як частина навчального курсу. Індивідуалізація роботи студента виключає списування, дублювання видів робіт, містить елементи пошукової, частково-науково-дослідної роботи, яка може бути продовжена через виконання курсової, дипломної, магістерської роботи тощо.

Загалом, введення системи самостійної роботи студентів з індивідуально навчально-дослідними завданнями приводить до зростання якісних показників навчальної діяльності студентів. Активізація самостійної роботи студента – мобілізація його на виконання програмних змістових модулів і навчальних проектів, що обов'язково оцінюється і впливає на підсумковий контроль.

Навчання у вузі є дуже важливим періодом формування фахівців з високим рівнем відповідальності та кваліфікації. Тому навчально-виховна робота, яка проводиться зі студентами, повинна бути направлена на прищеплення їм дисциплінованості та чіткості виконання теоретичних і практичних завдань. Суттєву роль у вихованні таких якостей у студентів відіграє система контролю їх знань.

Впроваджуючи модульно-рейтингову систему оцінювання знань студентів, ми підходимо до цього обмірковано і виважено. В розроблених Положеннях визначили, що рейтингова оцінка знань є більш об'єктивнішою, гнучкішою, а основне, – сприяє систематичній та активній самостійній роботі студентів, залученню їх до пошуково-дослідницької діяльності, наближенню змісту підготовки фахівців до умов роботи в навчальних закладах.

В основу рейтингової системи оцінювання (РСО) поклали поопераційний контроль і накопичення балів за різнобічну навчально-пізнавальну індивідуальну діяльність студентів упродовж семестру, року. Студентам розкрили зміст поняття „навчальний рейтинг” – це інтегральний індекс або комплексний показник якості навчання кожного з них. Такий показник визначає систематичність, самостійність, творчість, індивідуальні досягнення кожного студента, тобто динамічні зміни в підготовці його до майбутньої професії. Довелось деталізувати поняття „рейтингова оцінка” з навчальної дисципліни – це певні бали (прийняли 12-бальну систему), які отримує студент за наслідками модульного контролю: виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань за самостійні, контрольні, колоквиуми, термінологічні, педагогічні диктанти; участь у семінарах, прес-конференціях, конкурсах ідей; розв'язування педагогічних задач, тестів тощо.

Для проведення експерименту було визначено частину студентів – академічну групу – початкове навчання, іноземна мова (ПІ-31).

Поточний облік результатів навчальної діяльності кожного студента, який проводився відповідно до організації роботи контролюючого характеру, на основі шкали оцінок за виконання різних видів навчальних завдань, переконливо доводить, що елемент випадковості оцінювання усувається. Кожен студент групи тільки

за контрольні роботи отримав в обґрунтованих оцінках в процесі вивчення десяти тем.

Отже, найважливішим є те що, рейтингова система оцінювання сприяє індивідуалізації навчання, тобто вона є не наслідком, а першопричиною.

Дослідження свідчать, що підсумкова оцінка (кількість балів за I змістовий модуль) настільки стимулювала індивідуальність студентів, що вони без примусу (всі без винятку) виконували все, що їм пропонували і навіть більше. А тому кількість балів, отриманих за наступний модуль значно збільшилась у значній кількості студентів, що становить 80 % учасників експерименту.

Основне, що студенти навіть висловлювали бажання, щоб їх, а саме, так оцінювали, щоб їхня сумлінна робота була відзначена. Крім того, в цій системі студенти самі себе оцінювали, залюбки рецензували відповіді інших. Слід зазначити, що проблема пропусків занять була вирішена: тільки окремі студенти через об'єктивні причини не з'являлись на заняття. Отже, розглядаючи питання доцільності впровадження рейтингової системи оцінювання знань студентів, навіть не здійснюючи глибокого аналізу описаного, а лише з загальнопедагогічних міркувань, можна дати тільки позитивну відповідь.

Відомо, що екзаменаційна оцінка є основним критерієм знань студента за семестр, рік. За традиційною методикою проведення екзамену більшість студентів не надають істотного значення поточному контролю знань та й систематично не працюють упродовж семестру. Потрібно також зазначити, що не завжди є об'єктивною оцінка знань студента з дисципліни після відповіді на питання білета, адже часто наявний елемент випадковості. Нова система оцінювання (організаційний аспект) дає змогу ранжувати студентів, тобто виділяти від першого до останнього, контролювати педагогічний процес на проміжних етапах навчання, відкриває можливість своєчасно вносити відповідні корективи, а також дозувати матеріал, а з ним – навантаження студента, вивільнити час на відпочинок, зайняття улюбленою справою, оволодіння допоміжною професією.

Нова система оцінювання (мотиваційний аспект) забезпечує якісне ставлення студентів до навчання, за рахунок постійного контролю їхніх знань та вмінь, змагальності та системи заохочення, зменшує емоційну напруженість студентів, підвищує об'єктивність оцінювання знань. Така організація навчального процесу активізує роботу кожного студента протягом семестру, спонукає його працювати систематично, індивідуалізує навчання, розширює рамки самостійної роботи та істотно змінює взаємини у системі „викладач – студент”, створює атмосферу співпраці.

Слід наголосити, що внаслідок запровадження кредитно-модульної системи навчання в цілому змінюється психологія студента – він працює впевнено, самостійно, по-діловому, критично ставиться до результатів діяльності іншого, самокритично оцінює власні досягнення. Кожне заняття (лекція, практичне) з монологу перетворюється на діалог – „викладач – студент”, в найкращому варіанті – „студент-студент”.

Якщо враховувати, що за новою системою викладач працює з кожним студентом, час оволодіння матеріалом диференційований не тільки щодо окремого модуля, а й усього курсу, то для досягнення успіху необхідно аналізувати діяльність не тільки студента, а й викладача, особливо діючи систему його навантаження. Адже сучасний викладач – організатор, консультант, координатор і екзаменатор на кожному занятті. А, крім того, – автор наукового, творчого навчально-методичного забезпечення студента. Отже, методика організації навчально-виховного процесу за кредитно-модульною системою – це особлива проблема, яка повинна висвітлюватися в науково-методичній літературі і стати надбанням широкої педагогічної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І. Модульний підхід до професійно-педагогічної підготовки вчителя. – Одеса: Маяк, 1998. – 248 с.
2. Волович В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004. – №4. – С. 192-198.
3. Корсак К. Стан і перспективи розвитку європейського простору вищої школи // Психологія і суспільство. – 2004. – № 1. – С. 62-70.
4. Лейфура В., Воробйова А. Навчальні модулі як ефективний засіб організації самостійної роботи студентів в умовах рейтингової системи // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Педагогічні науки. – Миколаїв, 2002. – Вип. 7. – С.26-28.
5. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / Уклад.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Левківський М.В. та ін. // Освіта України. – 2004. – №60-61. – 10 серпня.

Резюме. В статті автор робить спробу визначити мету, завдання, основні закономірності навчально-виховного процесу у вузі відповідно до вимог кредитно-модульної системи.

Ключові слова: модуль содержания, навчальний проект, навчальний рейтинг, рейтингова оцінка знань, кредитно-модульна система.

Summary. In the article the author makes the attempt to determine purposes, fundamental rules of educational process in the university according to demands of credit-modul system.

Key words: contents' modul, educational project, educational degree, degree's valuation of knowlegde, credit-modul system.

Одержано редакцією 01.09.2005

ЗМІСТ

<i>Переднє слово ректора РДГУ Постоловського Р.М.</i>	3
<i>Дем'янюк Т.Д.</i> Інноваційна діяльність кафедри теорії і методики виховання	4
<i>Лісова С.В.</i> Сучасні тенденції модернізації національних систем освіти: пошук і перспектива	13
<i>Безкорвайна О.В.</i> Гуманістичні ціннісні орієнтири як основа формування толерантної особистості сучасного підлітка	17
<i>Хамедюк Н.С.</i> Актуальні проблеми виховання гуманістично спрямованої особистості учня на принципах педагогіки толерантності	23
<i>Рабченюк Т.С.</i> Особливості виховання обдарованої дитини в сучасному навчальному закладі	27
<i>Матюхіна Н.В.</i> Розвиток творчої обдарованості учнів у процесі навчально-виховної діяльності вчителя	32
<i>Дем'янюк Б.П.</i> Формування наукового світогляду школярів при викладанні фізики у сучасній школі	36
<i>Дем'янюк Т. Д., Камінська Є. І.</i> Духовно-моральний розвиток особистості учня в умовах діяльності української національної „школи – родини”	39
<i>Черній А.Л.</i> Організаційно-педагогічні засади виховного процесу в організації пласт	44
<i>Сойчук Р.Л.</i> Контрасти американської системи виховання	46
<i>Тимощук Н. С.</i> Оновлення змісту та організації процесу особистісно орієнтованого виховання таршокласників у позакласній роботі	49
<i>Пилипей О.В.</i> Використання інтерактивних методик в навчально-виховній роботі вчителя-словесника	54
<i>Назаренко Г.А.</i> Культура міжетнічних відносин старшокласників: результати констатуючого етапу ксперименту та завдання виховної діяльності	58
<i>Чернишина В.М.</i> Формування ціннісних орієнтацій в системі діяльності педагогічного колективу	63
<i>Кириленко С.В.</i> Громадянська відповідальність як показник сформованості культури здоров'я	67
<i>Косарєва Н.І.</i> Формування духовності особистості на засадах цінностей українського народу	70
<i>Павелків О.М.</i> Формування в учнів інтересу до підприємницької діяльності у процесі оволодіння економічним розрахунком	73
<i>Павелків Р.В.</i> Експериментальне вивчення особливостей самостійності сучасних молодших школярів	76
<i>Оржеховська В.М.</i> Превентивна педагогіка – наука пізнання	80
<i>Левківський М.В.</i> Соціальна зрілість старшокласників (підходи до формування)	85
<i>Нечипорук Л.І.</i> Формування ноосферної моральної позиції старшокласників	87
<i>Кукалець М.В.</i> Дидактичні аспекти підготовки учнів до засвоєння навчального матеріалу	91
<i>Гавлітіна Т.М.</i> Завдання і зміст національно-патріотичного виховання підлітків в позашкільних навчальних закладах	95
<i>Кособуцька Г.П.</i> Кредитно-модульна система: завдання, пошук, результати у вищому навчальному закладі	98
<i>Наумчук Г.І.</i> Духовність і формування особистості майбутнього вчителя	103
<i>Дупак Н.В.</i> Зарубіжний досвід розробки стандартів професійної освіти	107
<i>Красовська О.О.</i> Естетична освіта студентів педагогічного факультету	113
<i>Крижановська Т.І.</i> Шляхи оновлення професійної підготовки музикантів-педагогів у курсі “історія музики”	116
<i>Петренко О.Б.</i> Громадянська спрямованість діяльності українських просвітителок кінця ХІХ – початку Х ст.	119
<i>Федорченко Т.Є.</i> Проблеми насильства в контексті дитячої безпритульності	122
<i>Габора Л.І.</i> ВІЛ/СНІД як чинник погіршення репродуктивного здоров'я неповнолітніх	125
<i>Піддубник В.Г., Якимчук С.Н.</i> Основи роботи з вокальним ансамблем	128
<i>Graca Tadeusz</i> Etapy kształtowania umiejętności w kształceniu zawodowym	132
<i>Рабченюк Т.С.</i> Індивідуальне навчально-дослідне завдання як вид самостійної роботи студента творчого характеру	135
<i>Ціпан Т.С.</i> Громадське виховання в умовах дитячо-юнацького руху: історичний аспект	141
<i>Якимчук М.Ю.</i> Особливості навчання і виховання обдарованих дітей	148
<i>Відомості про авторів</i>	152

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Дем'янюк Т.Д.*

Відповідальний за підготовку збірника до видання *Янцур М.С.*

Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*

Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 12.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 22,86. Обл. вид. арк. 23,19. Замовлення № 1/6. Наклад 120

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне:
РДГУ, 2005. – 155 с.**

ISBN 966 – 7281 – 08 – 3.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем педагогіки, дидактики, історії педагогіки, теорії і методики виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20